

Održavanje ličnih odnosa između deteta i roditelja u vreme pandemije izazvane korona virusom

U situaciji proglašenog vanrednog stanja, ako je došlo do prestannka zajednice života roditelja ili je brak razveden presudom, usled ograničenja kretanja oba roditelja i deteta, postavlja se pitanje održavanja ličnih odnosa između deteta i roditelja kod koga dete ne živi. Javljaju se problemi usled toga što jedan roditelj ne vraća dete u dogovoreno vreme ili odbija da vrati dete. Potrebno je razlikovati situaciju da li postoji sudska presuda o održavanju ličnih odnosa između deteta i roditelja koji ne vrši roditeljsko pravo ili je sudski postupak o vršenju roditeljskog prava i održavanju ličnih odnosa u toku.

1. Pravo roditelja da viđa dete ukoliko postoji sudska presuda i ukoliko je utvrđen model viđanja između deteta i roditelja

Prema članu 77 st. 2 Porodičnog zakona, jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo kada samo on živi sa detetom, a sud još nije doneo odluku o vršenju roditeljskog prava. Prema članu 77 st. 4 i 5 Porodičnog zakona, jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo na osnovu odluke suda kada roditelji ne vode zajednički život, a zaključili su sporazum o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava, ali sud proceni da taj sporazum nije u najboljem interesu deteta, odnosno na osnovu odluke suda kada roditelji ne vode zajednički život ako sud proceni da je taj sporazum u najboljem interesu deteta.

Ako je doneta presuda o vršenju roditeljskog prava, tom presudom je određeno da roditelj-otac, ima pravo da vidja dete u izvesnim periodima, radnim danom, preko vikenda i sl. Ako u sudskoj presudi nije određeno da dete provede noć, prespava, kod tog roditelja, onda pozivanje na to da je dete nemoguće vratiti usled trajanja policijskog časa od 17h do 05 h sledećeg dana, predstavlja protivpravno ponašanje. Ako je presudom utvrđeno da dete može boraviti kod roditelja koji ne vrši roditeljsko pravo i održava lične odnose sa detetom npr. do 20h, onda taj roditelj ima obavezu da to ispuni, tako što će dete vratiti pre otpočinjanja policijskog časa u 17h ili tako što će dete dovesti kod drugog roditelja u 20h, odnosno u vreme koje je određeno u sudskoj presudi. ***Doneta sudska presuda, koju taj roditelj treba da ponese sa sobom, služiće prilikom zaustavljanja od strane policijskog službenika kao pravni osnov - dozvola za kretanje.*** Kretanje je dozvoljeno samo u cilju, uzimanja, odnosno vraćanja deteta, i to od adrese prebivališta deteta do adrese prebivališta roditelja kod koga je dete boravilo

Dodatni problem može se javiti ako je sudskom presudom utvrđeno da dete može boraviti kod roditelja npr. od četvrtka od 11h do subote do 18h, ili do dana tokom vikenda kada je na snazi policijski čas. Tada bi roditelj mogao da zadrži dete do ponedeljka ili utorka, kada prestaje policijski čas. Obaveza roditelja je, prema sudskoj presudi, da dete dovede u petak pre 17h ili da u subotu do 18h dovede dete kod drugog roditelja uz obavezu da kod sebe ima sudsku presudu, kako smo već naveli.

Ova pravila važe ako između roditelja ne postoji dogovor. Ako dogovor postoji onda dete može ostati tokom policijskog časa, preko noći, ili tokom vikenda.

2. Pravo roditelja da vidi dete ukoliko nije doneta sudska presuda i utvrđen model viđanja između deteta i roditelja

Ako se dete nalazi kod jednog roditelja (najčešće majke) a drugi roditelj, prema međusobnom dogovoru, uzme dete, odbijanje vraćanja deteta pozivanjem na trajanje policijskog časa, posebno tokom vikenda, koji može trajati i 72 sata, povlači da majka može tražiti od suda donošenje privremene mere, kojom će se zabraniti roditelju da vidi dete ili da ga protivpravno zadržava.

Imajući u vidu dužinu trajanja sudskog postupka i činjenicu da je vanredno stanje, roditelj može tražiti od suda da donese privremenu meru kojom će regulisati viđanje deteta i roditelja, odnosno obavezu roditelja da vrati dete pre početka trajanja policijskog časa.

Dodatno, roditelj treba da se obrati i centru za socijalni rad, koji bi sastavio izveštaj koji bi utvrdio da roditelj odbija da vrati dete, ili da ga ne vraća u dogovoreno vreme, što će biti okolnost na koju će se pozvati sud pri donošenju presude.

Prema članu 447 Zakona o izvršenju i obezbeđenju sud može odrediti privremenu meru pre, u toku ili posle sudskog ili upravnog postupka pa dok izvršenje ne bude sprovedeno.

Prema članu 449 Zakona o izvršenju i obezbeđenju postoji mogućnost da se u porodičnopravnim sporovima podnese zahtev za određivanje privremene mere. Da bi se odredila privremena mera za obezbeđenje u porodičnim odnosima (nenovčano potraživanje), izvršni poverilac (roditelj kod koga dete živi) ili od koga je oduzeto, pored verovatnoće postojanja potraživanja, mora učiniti verovatnim i da bi bez privremene mere ispunjenje njegovog potraživanja bilo osujećeno ili znatno otežano ili da će biti upotrebljena sila ili nastati nenadoknativa šteta (opasnost po potraživanje). Roditelj ovo može dokazati pisanim putem - *SMS, Viber* ili drugim porukama, prepiskom u kojoj stoji pretnja da dete neće biti vraćeno i pored zahteva roditelja, odnosno sudske odluke. To predstavlja upotrebu sile za primenu člana 449. Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

Takođe, osnov za postupanje nalazimo i u članu 460 st.1 tač. 7 Zakona o izvršenju i obezbeđenju, koji navodi da se u cilju uređenja ličnih odnosa između deteta i roditelja može narediti privremeno uređenje spornog odnosa, ako je potrebno da bi se otklonila opasnost od nasilja ili veće nenadoknadive štete.

Na ovaj način, roditelj-majka, koja nema sudsku presudu o samostalnom vršenju roditeljskog prava može od suda zahtevati da se uredi pitanje povratka deteta, ako podnese dokaze sudu da je roditelj oduzeo dete ili da ga ne vraća u dogovoreno mesto i vreme. U svim slučajevima iz Zakona o izvršenju i obezbeđenju nenovčano potraživanje predstavlja vršenje roditeljskog prava.

Usled odbijanja da vrati dete roditelju koji vrši roditeljsko pravo-majci, roditelj koji to čini-otac, može odgovarati krivičnopravno i građanskopravno.

1. Krivičnopravna odgovornost

Ova vrsta odgovornosti omogućava roditelju da se, najpre, obrati policijskoj upravi, odnosno javnom tužiocu, ukoliko roditelj odbija da vrati dete u predviđeno vreme ili da ga vrati uopšte.

Krivični zakonik Republike Srbije u članu 191. ima direktne odredbe o tome kada se protivpravno oduzme dete od roditelja koji vrši roditeljsko pravo, ili se ne poštuje sudska odluka o načinu održavanja ličnih odnosa između deteta i roditelja.

Ko maloletno lice protivpravno zadrži ili oduzme od roditelja, usvojioca, staraoca ili drugog lica, odnosno ustanove, kojima je ono povereno ili onemogućava izvršenje odluke kojom je maloletno lice povereno određenom licu, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

Ko onemogućava izvršenje odluke nadležnog organa kojom je određen način održavanja ličnih odnosa maloletnog lica sa roditeljem ili drugim srodnikom, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dve godine.

2. Građanskopravna odgovornost

Iako dete ima pravo da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi, ako roditelj koji ima pravo da održava lične odnose sa detom to čini na nesavestan ili zlonameran način, interesi deteta nalažu da se tom roditelju onemogući održavanje ličnih odnosa. Prema članu 61 Porodičnog zakona, sud može doneti odluku o ograničavanju prava deteta da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi ako postoje razlozi da se taj roditelj potpuno ili delimično liši roditeljskog prava ili u slučaju nasilja u porodici.

Dalje, prema članu 197 st. 2 tač. 5 Porodičnog zakona, nasiljem u porodici se smatra ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja deteta sa trećim licima. Roditelj koji zadržava dete ili odbija da ga vrati drugom roditelju u dogovoreno vreme, na taj način krši norme o nasilju u porodici.